

L'ART DEL PAGÈS

Lo patriotisme en Catalunya. (*)

(Continuació.)

Queda per fi lo sol de la patria gloriosament recobrat y 'l poble català, educat en la enèrgica pedagogia de la fé y de la guerra, ha acabat lo període de sa vigorosa constitució. Un idioma propi, reflector de son caràcter, qual naixement coincideix puntualment ab la troballa d' aquesta imatge, se ha desenrotllat á la vegada que son cultu y enterament formatja, canta en lo Virolay de Montserrat, document antiquíssim de nostra literatura, lo pacífich y espiritual regnat de la mateixa sobre tota Catalunya. Sos comptes sobirans vehuen en ella lo heralt de sa corona, y aquesta capritxosa y fantástica montanya, es per tots considerada com son palau, qual saló del trono es lo temple, acullintse á éll pera tota mena de necessitats, per qué en éll se dispensan tota clase de mercés.

Pero 'l temps passa y Catalunya, com los altres Estats, ha de seguir la providencial via de son progrés. S' oviran nous horizons y ab élls naixen novas aspiracions socials. Es la mes important en aquesta tercera época, la formació de la unitat nacional espanyola ab las sucesivas federacions de Catalunya á Aragó y de Aragó á Castella, trancisions necessaries pera la futura grandesa d' Espanya, pero dolorosíssimas als Estats independents y que no podian portarse á cap sense esforços heroichs de patriotisme. No mancá aquest á nostres pares, buscant com sempre sa inspiració en l' ascendent de la Verge de Montserrat sobre 'ls catalans per aplanar dificultats y endolcir

(*) Vegis lo número anterior.

las aspresas que forsosament anavan junyidas á aquella obra patriótica. Al efecte: aquí vingué la Regina d' Aragó D.^a Leonor, acompañada del Arquebisbe de Tarragona, del Bisbe de Vich, y del Abad de Ripoll, pera fundar ab gran solemnitat la célebre confraria de Nostra Senyora. Aquí vingué, com Abad del Monastir, l' infant d' aquella Real Casa, D. Joan; y aquestos ab altres fets, que no tinch temps de contar, contribuiren suau y eficazment á soldar ab l' afecte aquella agregació; habituantse lo poble á aymar y venerar als nous Reys, que de tal manera aymavan y veneravan á sa excelsa Patrona. En quant á D. Ferrán lo Católich, fou aquest santuari objecte predilecte de sos cuidados, deguentse á sa iniciativa una sàbia reforma de sa Comunitat, y 'l comensarse á sas costas un grandió temple, que la mort li privá acabar. A imitació seva tots quants monarcas lo succheiren, tant de la rama austriaca com de la borbónica, no oblidaren venir á aquest trono de gracia, honorantse casi tots en visitar-lo personalment y rendirli los testimonis mes provats de veneració.

Y aixó no fou sols en los actes de nostra vida nacional interior; sino que, al arribar lo temps de aumentar nostre domini exterior y d' empeltar nostra sava á altres pobles, la mateixa estrella veuréu que 'ns guia per tot arreu y del mateix foc irradiar nostra grandesa. Aquí ve y en Ella busca D. Pere IV d' Aragó al fer tributaris als Reys de Túnis y Constantina, y al subjectar á son imperi las Balears y los comtats del Rosselló y Cerdanya. Aquí ve y en Ella confia pera sas vastas empresas l' Emperador Carlos V, nombrantla Capitana de son exércit. Las glorias de Lepant retronen en Montserrat, oferint D. Joan d' Austria á sa Regina catorze estandarts presos al enemich. Y no poguent exténdre mes: una volta descubertas las Américas y ocupada la activitat emprenedora y fecunda dels catalans, no sols en las principals ciutats de la Península, sino en las del antich y nou Continent, á totas ellas porta ab éll y serva sempre sa amor á aquesta Verge, com á senyera mes prehuada de la pátria y en totas ellas propaga son culto baix aquesta gloriosa advocació. (1)

(Continuará)

(1) La Santissima Verge ab lo titol de Montserrat, entre molts altres punts, es venerada á Córdoba, Madrid, Múrcia, Valencia, Zaragoza, Roma, Nápoli, Sicilia, Bohemia, París, Tolosa, Lisboa, Viena d' Austria y diferents Estats d' América.

SECCIÓ D' AGRICULTURA PRACTICA.

Cuidado de las máquinas de vapor.

I.

Essent de gran utilitat pera 'ls agricultors que tenen màquines de vapor, creyém que serán ben rebudas aquestas senzillas instruccions.

Pera posar en marxa la màquina.—Hi há que esperar á que 'l vapor haja adquirít per lo menys la pressió que ha de servir durant lo treball.

Lo maquinista examinará si al aturar la màquina la va deixar de tal manera que 'l manubri passés un poch mes enllá d' un ó altre punt mort; si 'l manubri 's trobés en un d' aquestos dos punts, lo vapor apénas podria introduhirse en lo cilindre, la màquina no 's posaria en moviment é hi hauria perill de rupturas.

Si la màquina es de cilindre vertical s' ha de posar de manera que 'l vapor arribi desseguida sota 'l pistó: d' aquesta manera la aygua procedent del primer vapor que 's condensa en lo cilindre, surt per la clau purgadora posada en la part inferior d' aquest.

En las máquinas horisontals, com hi ha generalment una clau purgadora en los dos extrems del cilindre, lo mateix te que 'l vapor arribi primer per un costat que per un altre.

Pera col·locar la màquina en sa posició convenient y posarla devegadas en moviment, serveix una palanca que acciona sobre 'l volant, ó be se la mou á forsa de brassos si dita màquina es petita. Aquesta operació 's practica mentres está tancada la clau ó regulador de vapor, sens qual precaució la màquina podria dispararse y ocasionar desgracias. En las grans máquinas de volant dentat s' emplea en certas ocasions un pinyó especial lliure sobre un eix que 's fá anar per medi de una palanca y que 's treu quan se vol.

Quan la màquina marxa sempre en una mateixa direcció es menester evitar sobre tot, pera col·locar convenientment lo manubri, que giri lo volant en direcció inversa de son movi-

ment habitual: puix del contrari se provocaria un desordre considerable en los útils ó aparells que la máquina fa funcionar.

Quan lo maquinista ha examinat tota la máquina, inspeccionat tots los pernys y untat totas las parts fregadissas, obri totas las claus purgadoras dels cilindres pera fer sortir tota l'aygua que pугan tenir y la que resultarà de la condensació del vapor que vá á entrar en élls; després poch á poch obri la clau ó regulador d' introducció de vapor y finalment la clau de aygua freda del condensador, si la máquina es de condensació. De aquesta manera la máquina poquet á poch se vá posant en marxa y s' está segur de que cap destorb perjudica son moviment.

Durant los vuyt ó deu primers dias lo vapor escalfa los cilindres ahont se condensa en part; la aygua resultant d' aquesta condensació s' escapa ab l' ayre per las claus purgadoras, las que están generalment provehidas de canons que llensan la dita aygua en lo depòsit del condensador.

La clau de la presa de vapor en la caldera ha d' obrirse poquet á poch pera evitar l' explosió dels canons, si son de fundició, per una brusca elevació de temperatura, y pera donar lloch al vapor á traure 's poch á poch la aygua que queda en lo canó. Es molt convenient no admetre en lo possible certa classe de canons qual disposició facilita la permanencia del aygua en son interior.

Junt á la máquina 's trova casi sempre un segon pany del canó de vapor, anomenat *moderador* ó *regulador*. Aquest s' obra després de la primera també poquet á poch pera no empenyer bruscament las ayguas de condensació que 's troessin en las diferentes parts del cilindre y pera escalfar aquest pausadament.

Si 'l cilindre té camisa, introduhint lo vapor poquet á poch en ella es com s' escalfa 'l cilindre.

En las máquinas de dos cilindres (sistema Woof) s' hi posa devegadas un petit canó provehit d' una clau entre la caixa de vapor del petit y del gran cilindre. Al posar en marxa la máquina s' obra la clau pera conduhir directament vapor al gran cilindre á fi de activar sa calefacció.

Quan lo condensador y la bomba d' ayre están ben construïts y en bon estat, es generalment inútil introduhir en élls vapor per un canó especial pera fer lo buyt avans de posar en

marxa la màquina: estant fret lo condensador, condensa prou vapor pera fer lo buyt al primer cop de pistó.

Quan los cilindres están calents, las claus purgadoras no donan mes que vapor sech; en aquest cas se tancan y 's regula la overtura de la clau d' introducció del vapor de manera que 's dongui á la màquina la velocitat convenient.

Lo maquinista 's guardará be d' obrir massa depressa las claus ó reguladors de vapor al disparar, perque la acció brusca del vapor arrivant en plena presió sobre 'l pistó en lo moment en que la màquina té dificultat pera posarse en marxa, pot donar lloch á rompre alguna cosa. Tambe deu evitarse un paro massa violent, perque alashoras la màquina es arrastrada per las rodas de las rodas de treball que continuan girant per la llei de la inèrcia.

Lo maquinista ha també de tenir present que, si al posar en marxa la màquina 's descuydés d' obrir las claus purgadoras, podria rómpres fácilmente lo cilindre, lo balanci ó altrás pessas de la màquina á causa de lo que s' anomenan *cops d' aygua*; per quant lo pistó vé á topar contra la aygua condensada, y com aquest líquit es incompresible, fà 'l mateix efecte que un cos dur posat entre 'l pistó y 'l fons del cilindre.

Si á pesar d' haber overt la clau de la presa de vapor, la màquina no 's posés en marxa, podrá ajudársela accionant una mica sobre 'l volant; si ab aixó no n' hi hagués prou, lo maquinista deu apressurarse á tancar la presa de vapor, é inspeccionar totas las parts y pessas que pугan ésser causa del des-torb.

(Continuad.)

Observació. (*)

Lo dia 8 del corrent y ab motiu de poder veure arrencar y cremar los ceps filoxerats estiguerem en una vinya de la hisenda anomenada «Can Bou» de Lavern, propietat del Sr. Compte S. Olzinellas, en lo vehí terme de Subirats. Examinavam ab un vidre las arrels ahont s' hi veyan innumerables *filoxeras* de

(*) Del periódich quinsenal *La Comarca del Noya*, corresponent al 24 de Juny prop-passat.

moltas edats y moltíssims ous, y per casualitat observarem que sobre d' una filoxera estava fixa una aranyeta de la grandaria d' aquella y que ab sas antenas se clavava repetidas voltas en la part del cap de la filoxera: molestada una mica ab una agulla, l' aranyotó deixá la presa corrent d' una á altre part de la arrel ab vertiginosa carrera: al cap de alguns moments se pará y se estigué quieta sobre de una pila d' ous, tornant despres sobre la mateixa filoxera y repetint lo fet de clavarli ó donarli cops ab sas antenas demostrant una mena de rabia com fá la fura quan está clavada al clatell d' un cunill.

Fentla travessar d' aquella arrel á una altre que hi posarem al costat, vegerem altre volta lo mateix. Corria primer molt lleugera l' aranya per l' arrel y acabá per pararse sobre d' una filoxera y picarla ab cops bastants seguits. Are be, ¿viu aquesta aranyeta ab las filoxeras y habita ab ellas en l' arrel del cep? ¿O es que estava per sobre la terra y trovant per casualitat aquella arrel arrencada, s' agafá d' una filoxera com ho hauria fet ab cualsevol altre insecte? Preguntas son aquestas que no 'ns las savem contestar. Dihem lo fet pera que ja que tanta gent examina las arrels, se podrá observar si s' tróba repetit en altres bandes aquest fenómen.

L' aranyeta es del gros de la filoxera, va en extrem lleugera, son color es de coral, te vuit potas, y cuant corra se la veu ab la simple vista.

M.

SECCIO DE NOTICIAS AGRICOLAS

Arrós del pays. —Lo preu del arrós ha suferit darrerament una nova baixa, que té molt capficats als pobles productors. L' arrós en esclofolla sols se paga en la actualitat de 23 á 24 pesetas, es á dir, al mateix tipo que tingué al verificarse la sega, nou mesos endarrera. Y no sols se paga baratíssim, sino que la demanda es molt reduhida, per estar parats casi tots los molins, plens d' existencias, á las que no poden donar sortida.

Tot aixó es consecuencia de las grans arribadas d' arrossos extranjers que proveheixen lo consum de las provincias del Nort, d' Andalucia, de Catalunya y las Balears, tementse ab rahó per los que 's dedican á aquest ram que enguany sobrarà

arrós en los graners y per lo tant la cullita vinenta s' obrirà á preus molt baixos.

Tot aixó los hi importa molt poch als lliure-cambistas Moret y Puigcerver, y als demés ministres que 'ls apoyan, sostenint desde las alturas del govern doctrinas que arruinan al pays.

Conservació dels melons.—Los coneguts ab los noms de tardans, negres ó melons de penjar ó guardar poden conservar-se llarch temps depositantlos després de ben nets y molt sechs en una bota, arca ó caixó, rodejats d' una barreja composta per iguals parts de serraduras, carbó y arena fina ó sorra, procurant no estigan en contacte ab la atmósfera, ni entre sí.

Cultiu de tabaco.—L' entusiasme pera 'l cultiu del tabaco se desperta en Málaga y pobles d' aquella provincia.

Los agricultors dels districtes qual propietat ha sigut destruhida per la filoxera deuen ser los primers en procurarlo y també los de la zona de la costa, en que la canya de sucre va tenint una depreciació insostenible, donchs segurament lo nou cultiu havia de salvar los mermats interressos de tants pagesos com sofreixen las consecuencias d' una ruina ja consumada, ó que la veuen acostar per moments.

Si fos veritat, com se diu, que 'l Govern té redactat lo reglament pera 'l cultiu del tabaco, no faltarian solicitants de Barcelona, Valencia, Andalucía y demés punts de la costa del Mediterrani, pera cultivar aquesta *solanácea*, que tant bé s' hi produheix y tants rendiments dona.

Formigas.—Contra las invasions de formigas s' aconsella engrunar certa quantitat de bórax, barrejantlo ab sucre en pols, y s' escampa aquesta barreja per los llocs frequentats per aquellias. Al cap de molt pochis dias desapareixen completament las formigas.

Rectificació d' esperits eléctricament.—S' están verificant desde fa alguns mesos en Burdeos, interessantíssimas probas pera la rectificació dels alcohols per medi de la electricitat.

L' autor del método que 's segueix es Mr. de Meritens y la originalitat de son procediment consisteix en l' empleo de co-

rrents alternatives que cambian de sentit dotze y quinze mil vegadas per minut y reconstituheixen las moléculas tantas vegadas com las descomponen dintre de la meytat del temps, y las experiencias demostran que ab aquest sistema 's consegueix neutralisar los elements estranys del alcohol, depurant á aquest de las substancias mes ó menos tóxicas, que l' impurifican.

Diferents químichs y electricistas de válua han aconsellat á Mr. de Méritens que completi son procediment que tan grans serveys pot prestar á la industria y á la humanitat per la disminució dels casos d' aqueixas terribles malalties dels centres nerviosos, qual causa 's deriva casi sempre de las impuresas del alcohol.

Taronja valenciana.—Aquest any com per tot arreu, acaba malament la temporada d' embarch de taronja, en los pobles de la costa de Valencia. La poca que queda en los famosos horts d' Alcira y Carcagente, se paga á preus tan baixos com si estiguessin al principi de temporada, y encara aixís, no hi ha demanda, perque 'l negoci se presenta tan perdut en los mercats extrangers, que s' han retirat la casi totalitat dels negociants.

Lo mateix succeheix en la Plana de Castelló, ahont la majoria dels confeccionadors han tancat sos magatzems, á pesar de que encara queda en los horts una cantitat considerable de fruyta, la qual no savém quina sortida puga tenir, havent acabat, ó poch menos, l' embarch pera l' extranger.

Cada dia se fa mes indispensable estendre 'l consum de la taronja dintre de la Península, y aixó es impossible ab las actuals tarifas de trasports per los ferro-carrils espanyols. Mentre se sostingan los preus que avuy paga la taronja en las diferents vias-férreas de nostra nació, no se consumirá aquella fruyta sino en proporcions molt reduhidas. Aixó vé repetintse y demostrantse fa anys, però sense que s' haja lograt interesar als alts poders del Estat, en favor d' una riquesa que tributa en altas proporcions y que es de las que mes han suferit durant los últims anys de crisis agrícola que arruina aquellas provincias de Llevant y las altres.